

MALTA

QORTI TA' L-APPELL

ONOR. IMHALLEF -- AGENT PRESIDENT

GIANNINO CARUANA DEMAJO

ONOR. IMHALLEF

NOEL CUSCHIERI

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta ta' l-1 ta' Dicembru, 2014

Appell Civili Numru. 1729/2000/1

Guido u Claudia miżżewġin Grima

versus

**Pierre Buontempo, Ruben u Romina konjuġi
Buontempo u *Centre Travel Company
Limited***

1. Dan huwa appell tal-konvenuta Romina Grima minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-7 ta' Lulju 2009 li, wara li ċaħdet l-eċċezzjonijiet tagħha, ikkundannatha flimkien u *in solidum* mal-konvenuti l-oħra tħallas lill-atturi tletin elf u disgħa u tmenin euro u sbatax-il ċenteżmu (€30,089.17), bl-imgħax u tlieta minn erbgħa ($\frac{3}{4}$) mill-ispejjeż.
2. L-atturi kienu fetħu l-kawża għax qalu illi, imwebbel b'qerq tal-konvenut Pierre Buontempo, l-attur Guido Grima kien daħal f'dejn ma' terzi fis-somma ta' sbatax-il elf, mitejn u tlieta u għoxrin lira ta' Malta u erba' ċenteżmi (Lm17,223.04), daqs erbgħin elf, mija u tmintax-il euro u disgħa u tmenin ċenteżmu (€40,118.89). Għalhekk talbu illi l-qorti:
 - “1. tiddikjara illi l-konvenuti, jew min minnhom, aġixxew b'qerq u ngann għad-danni tal-atturi sabiex l-attur Guido Grima joħroġ kemm iċ-ċekkijiet pagabbli lil terzi kif fuq premess kif ukoll sabiex javvanza s-somma ta' Lm17,223.04 lill-konvenuti u jħallas l-istess somma lil *Bank of Valletta p.l.c.*;
 - “2. tiddikjara, jekk hemm bżonn, illi l-konvenuti flimkien u *in solidum* bejniethom, jew min minnhom, huma responsabbli għal fias lill-atturi tas-somma ta' Lm17,223.04;
 - “3. tikkundanna lill-konvenuti flimkien u *in solidum* bejniethom jew min minnhom kif tiddeciedi dina l-qorti jħallsu lill-atturi s-somma hekk likwidata.”
3. Il-konvenuta Romina Buontempo ressqet l-eċċezzjoni, fost oħrajn, illi bejnha u żewġha l-konvenut Ruben Buontempo “teżisti d-diviżjoni tal-beni u ċertament li fi kwalunkwe każ Romina Buontempo ma għandha x'taqsam xejn mat-talbiet attriċi u għandha tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju”.

4. Il-kawża nstemgħet flimkien mal-kawża fl-ismijiet Joseph Grima et v. Pierre Buontempo et (citazzjoni numru 1843/99).

5. Bis-sentenza tas-7 ta' Lulju 2009 li minnha sar l-appell, l-ewwel qorti, wara li ċaħdet l-eċċezzjonijiet tal-konvenuta Romina Buontempo, iddeċidiet hekk:

“Tiċhađ l-ewwel talba attriċi, u tilqa’ t-tieni u t-tielet talba fis-sens biss li se jingħad hawn taħt u *cioè*:-

“1. tiddikjara illi l-konvenuti Pierre Buontempo, Ruben u Romina Buontempo u *Centre Travel Company Limited* [huma] responsabbli għall-ħlas lill-atturi [ta]s-somma ta’ €30,089.17.6;

“2. tikkundanna lill-istess konvenuti flimkien u *in solidum* iħallsu lill-atturi s-somma hekk likwidata.

“Bl-imgħax dekorribbli mill-14 ta’ Settembru 1998.

“L-ispejjeż tal-istanti għandhom jiġu sopportati in kwantu għal tliet kwarti mill-konvenuti Pierre Buontempo, Ruben u Romina Buontempo u *Centre Travel Company Limited in solidum* bejniethom u in kwantu kwart mill-atturi.”

6. L-ewwel qorti fissret hekk ir-raġunijiet li wassluha għal din id-deċiżjoni:

“... .. l-atturi qed jitolbu li l-konvenuti jifħallsu [*recte*, jħallsu] lura s-somma ta’ Lm17,223.04, liema somma l-attur Guido Grima avvanzalhom bħala faċilità bankarja konsistenti f’*bank drafts* favur kredituri ta’ l-istess konvenuti, liema somom sussegwentement l-attur ħallas personalment lill-*Bank of Valletta plc* a benefiċċju tal-istess konvenuti.

“Illi jirriżulta mix-xieħda tal-attur illi fiż-żmien in kwistjoni huwa kien impjegat bħala *supervisor* fuq *advances* mal-*Bank of Valletta plc* fil-branch tal-*Preluna Towers*, Sliema. Fl-istess żmien kien għamel ukoll xi xhur jaħdem bħala *book keeper* mas-soċjetà konvenuta *Centre Travel Co. Ltd.*

“Jirriżulta wkoll illi l-attur kien jieħu ħsieb joħroġ il-*bank drafts* li kien ikun hemm bżonn favur kredituri tal-kumpanija konvenuta. Ġara illi wara li l-attur kien iffirma numru minn dawn il-*bank drafts*, il-konvenut Pierre Buontempo kien tah xi ċekkijiet biex jagħmlu tajjeb għall-istess li però rriżulta illi ħamsa minnhom ma kinux ġew onorati mentri d-*drafts* kollha ġew imsarrfin. Illi meta l-*managers* tal-bank indunaw b’dan talbu spjegazzjoni mingħand l-attur. Meta l-attur ikkomunika ma’ Pierre Buontempo dan min-naħa tiegħu qallu li kien se jissettilja din il-pendenza *stante* li kien qiegħed jinnegozja xi artijiet. Madankollu l-attur baqa’ taħt

pressjoni mill-bank, bl-impjeg tiegħu mhedded, u għaldaqstant kellu jissellef [mingħand terzi biex ikun jista' jhallas lill-bank].

“

“Illi ċ-ċitazzjoni tal-attur hija msejsa fuq il-fatt li l-konvenuti jew min minnhom aġixxew b'qerq u ingann fil-konfront tiegħu sabiex joħroġ ċekkijiet pagabbli lil terzi u kif ukoll sabiex javvanza s-somma ta' Lm17,223.04 lill-konvenuti u jhallas l-istess somma lill-*Bank of Valletta plc*.

“Illi jibda biex jingħad illi din mhix kawża normali fejn individwu safa vittma ta' qerq perpetrat minn xi individwu ieħor astuż. Hawn l-attur kien bniedem fil-mestjier bankarju. Kellu ċertu esperjenza ta' kif imorru l-affarijiet. L-attur kien f'posizzjoni li jiddeċiedi jekk jagħtix jew le faċilitajiet bankarji lill-konvenuti abbażi tal-informazzjoni li hu kellu aċċess liberu għaliha. Mhux hekk biss, imma bħala *book keeper* tal-istess soċjetà konvenuta kien f'posizzjoni vantaġġjuża u kellu aċċess ukoll għall-informazzjoni kollha finanzjarja tal-istess soċjetà.

“Illi ċertament ma jistax jingħad illi l-attur kien fl-għamad f'dak li kien qed jagħmel. Dak li għamel hu għamlu avolja kien a konoxxenza tas-sitwazzjoni finanzjarja tas-soċjetà konvenuta u għamlu allavolja kellu dmir li juża l-massima diliġenza u serjetà f'xogħlu fil-konfront tal-*bank* li kien qed jimpjegah.

“Għaldaqstant l-attur ma jistax issa jgħid li kien il-vittma ta' qerq u ingann da parti tal-konvenuti, liema qerq u ngann ma ġew bl-ebda mod ippruvati. Meta ħareġ il-*bank drafts* hu seta' faċilment jivverifika jekk iċ-ċekkijiet mgħoddija lilu kinux jistgħu jiġu onorati jew le. Illi bl-ebda mod ma jista' jiġġustifika l-aġir tiegħu taħt il-pretest illi ġie ngannat mill-konvenuti.

“Illi l-qorti tħoss illi f'dan il-każ kien l-attur innifsu li ppreċipita s-sitwazzjoni li sab ruħu fiha u dan billi abbuża mill-posizzjoni tiegħu fil-bank u awtorizza *bank drafts* li kien jaf li ma kienx hemm flus biex ikopruhom. Illi filwaqt li l-qorti tiċċensura l-aġir tal-konvenuti, ma tistax tilqa' kompletament it-talbiet attriċi billi l-attur wera nuqqas kbir fl-iżvolġiment tal-mestier tiegħu, tant li anke kellu problemi mal-bank dwar l-istess faċilitajiet maħruġa favur il-konvenuti.

“Illi għalhekk il-qorti hija tal-fehma illi f'dan il-każ l-attur għandu jerfa' parti mir-responsabbiltà u filwaqt illi tapprezza illi jista' jkun li kienu biss il-konvenuti jew is-soċjetà konvenuta li gawdew fl-aħħar mill-aħħar mill-avvanzi li l-attur kien għamel u mill-versamenti li saru fil-kont tas-soċjetà konvenuta, il-qorti ma tistax ma tikkumentax illi tali versamenti saru sabiex l-attur ma jitlifix l-impjeg tiegħu li hu ipperikola bl-azzjonijiet tiegħu stess.

“Għaldaqstant dina l-qorti tħoss illi l-attur għandu jassumi kwart tar-responsabbiltà u li l-konvenuti għandhom jiġu ritenuti responsabbli għall-ħlas ta' tliet kwarti tas-somma li l-attur effettivament qiegħed jitlob fil-kawża odjerna.”

7. Dwar l-eċċezzjoni tal-konvenuta Romina Buontempo l-ewwel qorti qalet

hekk:

“Illi fir-rigward tat-tielet eċċezzjoni mressqa minn Ruben u Romina Buontempo u *cioè* illi bejniethom teżisti d-diviżjoni tal-beni u li ċertament fi kwalunkwe każ Romina Buontempo ma għandha x'taqsam xejn mat-talbiet attriċi u għandha tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju, din il-qorti tissottometti illi fl-ewwel lok ma saret l-ebda prova illi teżisti d-diviżjoni tal-beni bejniethom (dawn lanqas biss xehdu), u fit-tieni lok billi tali dejn jaggrava l-komunjoni tal-akkwisti, *stante* li l-konvenut Ruben Buontempo kien koparteċipi fil-ħruġ taċ-ċekkijiet in kwistjoni u li sussegwentement ma ġewx onorati, din il-qorti ma tistax tilqa' l-istess eċċezzjoni.”

8. Minn din is-sentenza appellaw Pierre, Ruben u Romina Buontempo [“il-konvenuti Buontempo] u *Centre Travel Limited* [“is-soċjetà konvenuta”] b'rikors tal-24 ta' Lulju 2009 u appellaw inċidentalment l-atturi Grima fit-13 t'Awissu 2009.

9. L-appell ewlieni u l-appell inċidentali nqatgħu b'sentenza mogħtija minn din il-qorti fil-5 ta' April 2013 li iddeċidiet hekk:

“... .. tiddisponi mill-appell ta' Pierre Buontempo, ta' Ruben u Romina miżżewġin Buontempo, u ta' Centre Travel Co. Ltd billi tiċhad l-istess, u tiddisponi mill-appell inċidentali ta' Guido u Claudia Grima billi tilqa' l-istess, tħassar u tirrevoka s-sentenza tal-ewwel qorti u tgħaddi minflok biex tilqa' t-talbiet attriċi u, għalhekk, tikkundanna lill-konvenuti *in solidum* iħallsu lill-attur is-somma ta' €40,118.89 (ekwivalenti għal Lm17,223.04), bl-imgħax legali mill-14 ta' Settembru 1998, sal-pagament effettiv.

“L-ispejjeż kollha tal-kawża, inkluż dawk in prim'istanza, jitħallsu kwantu għal nofs mill-atturi *in solidum*, u kwantu għan-nofs l-ieħor mill-konvenuti *insolidum*.”

10. Il-qorti waslet għal din id-deċiżjoni wara li għamlet dawn il-konsiderazzjonijiet:

“Rat ir-rikors tal-appell ta' Pierre Buontempo, Ruben u Romina miżżewġin Buontempo u *Centre Travel Co. Ltd* li in forza tiegħu, għar-raġunijiet minnhom premissi, talbu illi din il-qorti jogħgobha tikkonferma s-sentenza

appellata limitatament in kwantu tiċhad l-ewwel talba attriċi u għall-bqija tirrevoka u thassar is-sentenza fl-ismijiet premessi datata 7 ta' Lulju 2009 u dana billi tiċhad it-talbiet kollha attriċi u tilqa' l-eċċezzjonijiet kollha tal-appellanti bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-atturi appellati.

“Rat ir-risposta tal-appell u l-appell inċidentali ta' Guido Grima u Claudia Grima li in forza tagħha, għar-raġunijiet minnhom premessi, issottomettew, fl-ewwel lok, li l-appell tal-familja Buontempo u *Centre Travel Co. Ltd* għandu jiġi miċhud, u, fit-tieni lok, illi din il-qorti jogħgħobha:

“... .. timmodifika is-sentenza appellata mogħtija mill-Onorevoli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-7 ta' Lulju 2009 fil-kawża fl-ismijiet premessi billi tirrevokaha f'dawk il-partijiet tas-sentenza appellata fejn hija ċaħdet l-ewwel talba tal-atturi u fejn sabet lill-konvenuti responsabbli biss għal ħlas tas-somma ta' €30,089.17 u kkundannathom iħallsu din is-somma minflok is-somma oriġinalment mitluba ta' Lm17,223.04 (ekwivalenti għal €40,118.89), billi (i) tilqa' l-ewwel talba attriċi u tiċhad l-eċċezzjonijiet kollha tal-konvenuti, (ii) tilqa' t-tieni talba tal-atturi kif kontenuta fiċ-ċitazzjoni fis-sens li tiddikjara lill-konvenuti kollha flimkien u *in solidum* bejniethom responsabbli għal ħlas lill-atturi tas-somma sħiħa ta' Lm17,223.04 (ekwivalenti għal €40,118.89), u (iii) tilqa' t-tielet talba attriċi fis-sens li tikkundanna lill-konvenuti *in solidum* bejniethom iħallsu lill-atturi s-somma sħiħa Lm17,223.04 (ekwivalenti għal €40,118.89), bl-imgħax dekorribbli mill-14 ta' Settembru 1998 u bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-konvenuti solidament bejniethom.”

“Ikkonsidrat:

“Illi l-meritu ta' din il l-kawża hu simili għall-meritu tal-kawża konnessa numru 1843/99 u li ġiet deċiża wkoll illum. Jirriżulta li l-attur Guido Grima għamel ħmien *bookkeeper* tas-soċjetà *Centre Travel Co. Ltd*, u, fl-istess ħin, kien ukoll impjegat u jaħdem mal-*Bank of Valletta plc* f'waħda mill-*branches* tagħha. Il-kumpanija kellha l-kont tagħha mal-istess bank u fil-*branch* fejn kien jaħdem l-attur. Dan tal-aħħar, biex iħallas il-kredituri tal-kumpanija, kien jirtira flus mill-kont tal-kumpanija, igħaddihom lill-bank u hu stess, f'isem il-bank, joħroġ *drafts* li kien igħaddi lill-kredituri tal-kumpanija. Ġieli ġara li flus fil-kont tal-kumpanija ma kienx ikun hemm biżżejjed biex iħallas lill-kredituri, iżda l-attur kien xorta waħda joħroġ *bank drafts* biex iħallas ċerti kredituri. [L]-attur isellef [*recte*, jissellef] flus mingħand [terzi] biex ikopri lill-nnifsu mal-bank

“F'din il-kawża (a differenza ta' dak li seħħ fil-kawża l-oħra konnessa), dak li sillef il-flus ... ħa flusu lura mingħand Guido Grima, li biex jagħmel dan, isellef flus mill-bank. Issa, dan Guido Grima qed jitlob il-flus lura mingħand il-familja Buontempo u l-kumpanija *Centre Travel Co. Ltd* bħala l-eventwali beneficiċjari tas-somma flus (Lm17,223.04) li hu isellef mill-bank.

“L-ewwel qorti sabet favur l-attur *in parte*. Hi sabet li veru kien hemm aġir frawdolenti mill-konvenuti, iżda akkollat fuq l-attur kwart mir-responsabbiltà meta hu aġixxa wkoll b'mod frawdolenti meta abbuża mill-posizzjoni tiegħu fil-bank u ħareġ *bank drafts* għall-kredituri tas-soċjetà *Centre Travel Co Ltd* meta kien jaf li ma kienx hemm fondi biżżejjed biex ikopruhom.

“Mis-sentenza appellaw iż-żewġ naħat. Il-kumpanija *Centre Travel Co Ltd* tgħid li bin-negozju gawda biss Guido Grima u hi għandha tiġi liberata minn kull imputazzjoni ta' responsabbiltà, u l-familja Buontempo tgħid li, f'kull każ, huma personalment ma għandhom x'jaqsmu xejn ma' kull ma sar. L-attur igħid li hu kien biss intermedjarju fin-negozju u ma għandux jinstab responsabbli.

“Dwar l-appell tal-konvenuti dawn huma simili għall-aggravji li ressqu fil-kawża l-oħra konnessa, u li ġew trattati u miċħuda minn din il-qorti fis-sentenza li tat illum stess f'dik il-kawża. Għall-fini ta' din il-kawża, il-qorti tagħmel referenza għall-motivazzjoni tagħha fil-kawża l-oħra li għandhom japplikaw u qed jigu adottati wkoll għall-fini ta' din il-kawża. Fil-qosor jista' jingħad li hu car, fil-fehma tal-qorti, li kemm il-kumpanija, kif ukoll l-aħwa Pierre u Ruben Buontempo, kienu kompartecipi fl-aġir doluż li wettaq l-attur, li ġie indott jikser il-fiduċja li tassorbi l-posizzjoni tiegħu fil-bank, b'hafna paroli u wegħdiet fuq flus li suppost kienu se jigu min-negozju li huma riedu jagħmlu fuq art ix-Xemxija – li mhux car proprjetà ta' min kienet. Il-kumpanija kienet il-benefiċċjarja tal-flus in kwistjoni, u l-familja Buontempo aġixxew b'intenzjoni malizzjuza meta poġġew lill-attur f'sitwazzjoni ta' gwaj mal-bank fejn kien jaħdem.

“Kwindi, għal din ir-raġuni u għar-raġunijiet aktar dettaljatament trattati fil-kawża l-oħra konnessa, qed tiċhad l-aggravji tal-familja Buontempo u l-kumpanija *Centre Travel Co Ltd*.

“Dwar il-każ ta' Guido Grima, il-posizzjoni tiegħu f'din il-kawża hi differenti milli hi fil-kawża l-oħra konnessa. Hu veru, u din il-qorti taqbel ma' dak li osservat l-ewwel qorti fir-rigward, li l-attur ma hux xi bniedem imbecilli, u kien jaf il-kosegwenzi ta' dak li kien qed jagħmel. Hu aġixxa volontarjament u kiser il-fiduċja li l-bank jinvesti [sic] fl-impjegati tiegħu. Hu seta' kien indott jagħmel li għamel bil-paroli tal-familja Buontempo, però, fl-aħħar mill-aħħar, hu għażel li jippartecipa fl-aġir qarrieqi, u ma jistax jgħid li hu kien sempliċi intermedjarju jew vittma innocenti ta' xi komplott fil-konfront tiegħu. Hu kellu posizzjoni importanti fil-kumpanija *Centre Travel Co Ltd*, u ħafna affarjiet ta' ġestjoni normali kienu jithallew f'idejh. Hu abbuża mid-*dual role* li kellu fil-bank u fil-kumpanija konvenuta. Ta' min isemmi wkoll illi l-attur fl-ebda stadju ma aġixxa biex jirrexxindi l-involviment tiegħu fin-negozju a bażi ta' vjolenza u/jew qerq; hu aġixxa konsapevolment u żgur li kien jaf li kien qed jagħmel xi ħaġa illegali.

“Din il-qorti ma taqbilx, però, li l-attur għandu jhallas parti mill-flus mislufa. *Vis-à-vis* it-terz ... u/jew il-bank, ir-responsabbiltà tiegħu kienet tkun waħda solidali mal-familja Buontempo u l-kumpanija *Centre Travel Co Ltd*; però, kemm it-terz, kif ukoll il-bank ġew rifiżi l-flus li ħarġu. F'din il-kawża s-sitwazzjoni hi fuq min, bejn il-kompartecipi fil-frodi, għandu jintefa' l-piż tal-flus in kwistjoni, u din il-qorti tara li meta l-benefiċċjarji kienu l-familja Buontempo u l-kumpanija tagħhom, l-attur ma għandux ibati parti mis-somma. L-ewwel qorti waħħlilu kwart mis-somma bħala piena jew penali talli aġixxa *in mala fede*, però hawnhekk mhux il-każ ta' xi ħadd qed jitlob danni minhabba l-aġir tal-attur. L-attur issellef flus biex iħallas dejn li għalih il-konvenuti kienu responsabbli, u l-attur sempliċement qiegħed jitlob li jjeħu l-flus lura.

“Kif intwera fil-kawża l-oħra konnessa, il-partijiet kollha f'din il-kawża għandhom jitqiesu responsabbli *in solidum* versu t-terz kredituri. Hawnhekk, però, it-terzi kredituri tħallsu, u tħallsu mill-attur, li issa, bħala debitur *in solidum* li tħallas id-dejn, qed jitlob ir-rivalsa mid-debituri l-oħra, shabu *in solidum*. Normalment, kull debitur *in solidum* huwa responsabbli għal sehemu mid-dejn, però l-artikolu 1109 tal-Kodiċi Ċivili jgħid li meta d-dejn ma jkollux x'jaqsam fih tħliet wieħed mill-kondebituri, dak “hu obbligat għad-dejn kollu lejn il-kondebituri l-oħra”. F'dan il-każ, responsabbli għad-dejn kollu huma s-soċjetà *Centre Travel Co. Ltd.* u l-familja Buontempo (minħabba l-aġir doluż li bih kienu jwettqu n-negozju tal-kumpanija), għax kienu dawn li bbenefikaw mill-flus mislufa. Il-flus mislufa marru kollha a benefiċċju tal-kredituri tal-kumpanija, bi gwadan għaliha u għal dawk li kienu jmexxuha u jpparteċipaw fil-qligħ tagħha. Għalhekk, filwaqt li l-aġir tal-attur kien wieħed ta' stmerrija, fl-aħħar mill-aħħar gawdew mill-aġir tiegħu biss il-konvenuti u, għalhekk, huma għandhom jirrifondu l-flus in kwistjoni – salv li l-kondotta tal-attur tiġi riflessa fil-*capo spese*.”

11. Wara talba magħmula mill-konvenuti Buontempo u mis-soċjetà konvenuta b'rikors tal-4 ta' Lulju 2013 biex l-appell jinstema' mill-ġdid wara li tiftassar is-sentenza ta' din il-qorti tal-5 ta' April 2013 taht il-para. (e), (f), (i) u (l) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, din il-qorti b'sentenza mogħtija fid-19 ta' Mejju 2014 iddeċidiet hekk:

“... .. il-qorti tiddisponi mit-talba għat-tħassir tas-sentenza billi tiċhad it-talba tħliet safejn din it-talba tolqot il-kap dwar ir-responsabilità u l-kundanna tal-konvenuta Romina Buontempo. Għalhekk, kif igħid u jrid l-art. 813 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, tħassar biss dak il-kap tas-sentenza attakkata fejn giet konfirmata r-responsabilità ta' Romina Buontempo u fejn din giet kundannata tħallas *in solidum* mal-konvenuti l-oħra, u tordna illi l-appell relativ għal dak il-kap jinstema' mill-ġdid.

“... .. dwar l-ispejjeż relattivi għar-responsabilità u l-kundanna tal-konvenuta Romina Buontempo jkun hemm deċiżjoni fis-sentenza finali.”

12. Il-qorti sejra għalhekk tgħaddi biex tqis mill-ġdid l-appell ta' Romina Buontempo biss.

13. L-aggravju tal-appell ta' Romina Buontempo ġie mfisser hekk:

“... .. b'referenza għall-appellanti Romina Buontempo għandu jingħad ukoll illi permezz tal-kuntratt ta' separazzjoni personali bejnha u l-appellanti l-ieħor Ruben Buontempo ġie miftiehem illi:

““The husband and wife agree that all debts including debts contracted or incurred during marriage or period of *de facto* separation shall be the sole responsibility and remain exclusively payable by the party who personally contracted or incurred such debts.”

“Għal din ir-raġuni ... l-appellanti Romina Buontempo għandha tiġi liberata mill-osservanza tal-gudizzju.”

14.Is-sentenza tal-5 ta' April 2013 ċaħdet dan l-aggravju għall-istess raġunijiet mogħtija fis-sentenza li ngħatat dakinhar stess fl-atti taċ-ċitazzjoni numru 1843/1999 li mxiet flimkien ma' din il-kawża. Ir-raġuni mogħtija f'dik is-sentenza ġiet imfissra hekk:

“Fir-rigward ta' Romina mart Ruben Buontempo, dak li ftiehmu fuqu fil-kuntratt ta' separazzjoni personali huwa *res inter alios acta* għall-kredituri, u bħala parteċipi fil-komunjoni tal-akkwisti allura eżistenti bejnha u żewġha, hi komparteċipi fl-obbligi li assumu żewġha fil-kors tan-negozju tiegħu (ara artikolu 1324 tal-Kodiċi Ċivili).”

15.Il-parti tas-sentenza tal-5 ta' April 2013 fil-kawża tallum li ġiet imħassra bis-sentenza *in rescindendo* tad-19 ta' Mejju 2014 għar-raġuni li ġiet imfissra hekk:

“Is-sentenza attakkata qalet illi Romina Buontempo twieġeb għad-dejn bħala siebba fil-komunjoni tal-akkwisti bejnha u żewġha l-konvenut Ruben Buontempo. Dan iżda ma hux biżżejjed għax kellha tara wkoll jekk id-dejn huwiex wieħed li jidhrol fil-komunjoni tal-akkwisti. Fiċ-ċirkostanzi tal-każ tallum, l-aktar meta sabet illi l-konvenuti Pierre u Ruben Buontempo kienu personalment responsabbli għad-dejn għax kienu ħatja ta' qerq, il-qorti kellha tara jekk it-talba tal-atturi kinitx għal “rimedju ċivili dwar reat li jkun sar bir-rieda”. Din il-qorti ma hijiex sejra tagħmel din l-indaġni f'dan l-istadju *in rescindendo*, iżda, billi din hija indaġni li kien imissha saret u għandha ssir, sejra tħassar is-sentenza attakkata fil-kap tagħha biss li jolqot ir-responsabilità personali ta' Romina Buontempo u tordna illi l-appell ta' din relativ għal dak il-kap tas-sentenza jinstema' mill-gdid.”

16.Mhux biżżejjed illi l-kuntratt ta' firda ma jeħlisx lill-konvenuta appellanti mir-responsabbiltà – mhux tant għax *res inter alios acta* iżda għax ma

sarix prova li dan il-kuntratt kien pubblikat qabel ma seħnew il-fatti li wasslu għal din il-kawża – iżda jrid jiġi stabilit qabel xejn jekk hemmx il-kondizzjonijiet li trid il-liġi biex dejn jidhol fil-komunjoni tal-akkwisti.

Dwar dan, l-art. 1327(f) tal-Kodiċi Ċivili jgħid hekk:

“**1327.** Bla ħsara għad-disposizzjonijiet tal-artikolu 1329 il-beni li jkunu parti mill-komunjoni tal-akkwisti jbatu biss id-djun li ġejjin:

“... ..

“(f) kull dejn jew indennizz dovut bħala rimedju ċivili minn xi waħda mill-partijiet fiż-żwieġ meta dak l-indennizz ma jkunx dovut bħala rimedju ċivili dwar reat li jkun sar bir-rieda.”

17.Li rridu naraw mela hu jekk id-dejn huwiex “rimedju ċivili dwar reat li jkun sar bir-rieda”.

18.Rajna illi l-parti li ma ġietx imħassra tas-sentenza ta' din il-qorti tal-5 ta'

April 2013 tgħid illi :

“Din il-qorti ma taqbilx, però, li l-attur għandu jhallas parti mill-flus mislufa. *Vis-à-vis* it-terz ... u/jew il-bank, ir-responsabbiltà tiegħu kienet tkun waħda solidali mal-familja Buontempo u l-kumpanija *Centre Travel Co Ltd*; però, kemm it-terz, kif ukoll il-bank ġew rifiżi l-flus li ħarġu. F'din il-kawża s-sitwazzjoni hi fuq min, bejn il-kompartecipi fil-frodi, għandu jintefa' l-piż tal-flus in kwistjoni, u din il-qorti tara li meta l-benefiċjarji kienu l-familja Buontempo u l-kumpanija tagħhom, l-attur ma għandux ibati parti mis-somma. L-ewwel qorti waħlilitu kwart mis-somma bħala piena jew penali talli aġixxa *in mala fede*, però hawnhekk mhux il-każ ta' xi ħadd qed jitlob danni minhabba l-aġir tal-attur. L-attur issellef flus biex iħallas dejn li għalih il-konvenuti kienu responsabbli, u l-attur sempliċement qiegħed jitlob li jjeħu l-flus lura.

“Kif intwera fil-kawża l-oħra konnessa, il-partijiet kollha f'din il-kawża għandhom jitqiesu responsabbli *in solidum* versu t-terz kredituri. Hawnhekk, però, it-terzi kredituri tħallsu, u tħallsu mill-attur, li issa, bħala debitur *in solidum* li ħallas id-dejn, qed jitlob ir-rivalsa mid-debituri l-oħra, shabu *in solidum*. Normalment, kull debitur *in solidum* huwa responsabbli għal sehemu mid-dejn, però l-artikolu 1109 tal-Kodiċi Ċivili jgħid li meta d-dejn ma jkollux x'jaqsam fih ħlief wieħed mill-kondebituri, dak “hu obligat għad-dejn kollu lejn il-kondebituri l-oħra”. F'dan il-każ, responsabbli għad-dejn kollu huma s-soċjetà *Centre Travel Co. Ltd.* u l-familja Buontempo (minhabba l-aġir doluż li bih kienu jwettqu n-negozju tal-kumpanija), għax

kienu dawn li bbenefikaw mill-flus mislufa. Il-flus mislufa marru kollha a beneficiċju tal-kredituri tal-kumpanija, bi gwadan għaliha u għal dawk li kienu jmexxuha u jipparteċipaw fil-qligħ tagħha. Għalhekk, filwaqt li l-aġir tal-attur kien wieħed ta' stmerrija, fl-aħħar mill-aħħar gawdew mill-aġir tiegħu biss il-konvenuti u, għalhekk, huma għandhom jirrifondu l-flus in kwistjoni.”

19.Fi kliem ieħor, il-kawżali tad-dejn li qiegħed jintalab il-ħlas tiegħu llum ma hijiex il-qerq li twettaq kontra terzi iżda r-“rivalsa” favur kondebitur solidali li jħallas dejn ta' kondebitur ieħor. Għalhekk, il-ħlas ma huwiex qiegħed jintalab bħala “rimedju ċivili dwar reat li jkun sar bir-rieda” iżda biex il-konvenuti ma jistagħnewx bit-telf tal-atturi.

20.Għalhekk, ladarba d-dejn ma huwiex “rimedju ċivili dwar reat li jkun sar bir-rieda”, għandu jidhrol fil-komunjoni tal-akkwisti u għandha twieġeb għalih il-konvenuta appellanti wkoll.

21.Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti tiċhad l-appell, tikkonferma s-sentenza appellata kif riformata b'dik il-parti li ma tħassritx tas-sentenza ta' din il-qorti tal-5 ta' April 2013 u tikkundanna lill-appellanti tħallas ukoll l-ispejjeż ta' dan l-appell.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----